

București strict secret, Apr 5, 2013

SFÎRȘIT DE DOMNIE

La București, după uciderea lui Armand Călinescu, regele îl desemnează primministru pe generalul Gh.Argeșeanu a cărui misiune este să decimeze Garda de fier. E vorba de represalii ordonate de rege ca riposta la asasinat. Au loc arestări și execuții sumare. Cadavrele legionarilor sunt expuse în piețele orașelor. După o săptămână este numit alt primministru, Constatin Argetoianu. Carol caută o formula prin care să liniștească situația. Lucru care nu îi reușește. Gheorghe Tătărescu formează un alt cabinet la 24 noiembrie. În exterior România își declara repetat neutralitatea, încercând să se păstreze în afara conflictului. Pe plan intern Carol încearca o apropiere de forțele politice, inclusiv de legionarii care îi jură fidelitate. În primavara 1940 ei sunt eliberați din închisori și lagăre.

Ofensiva Germană după câteva luni de acalmie se reia. Austria, Cehoslovacia, Polonia. Urmează Danemarca. După numai 4 zile Copenhaga capitulează. Norvegia rezistă doar o săptămână. Belgia, Olanda, Luxemburg două săptămâni cu totul. Se credea că adevărata încercare va veni când mașinăria germană se va confrunta cu cea a Franței, la fel de puternică, de instruită și de bine echipată. Carol se aștepta ca seria victoriile militare blitzkrieg să înceteze. Dar Franța capitulează după numai șase săptămâni. Este momentul decisiv al ruperii echilibrului de forțe din Europa. Zilele României, așa cum se constituise după tratatul de la Versailles sunt numărate.

Căderea Franței a fost un șoc la București. Numai Anglia mai rezista. Dar Anglia era departe. Ea însăși va trebui să lupte din răzputeri pentru a supraviețui împotriva agresiunii submarinelor lui Donitz și avioanelor lui Goering. URSS, după ce a încheiat războiul cu Finlanda, a ocupat republicile baltice, și a ridicat pretenții asupra Basarbiei, și mai nou, Bucovinei. România complet izolată își aștepta sfârșitul. În acest context, sărbătorirea a zece ani de domnie care se organizează cu fast la începutul lunii iunie are aspectul unui dans pe vulcan. Ziarele sunt pline de elogii. Se desfășoară ceremonii și festivități. S-ar părea că regele Carol al doilea este la apogeul puterii lui. De fapt el mai are de domnit mai puțin de 100 de zile.

Carol s-a menținut pe plan extern într-o poziție de neutralitate și a declarat că România își va apăra cu armata teritoriul în fața oricărei agresiuni. Mai mulți politicieni au cerut reorientarea politicii externe spre Germania care triumfa peste tot. Ministrul externe Grigore Gafencu cedează locul lui Ion Gigurtu, cunoscut pentru simpatiile sale filogermane. Mai târziu Gigurtu devine primministru. Carol îl primește în audiență pe Horia Sima, noul șef la Mișcării legionare, întors clandestin din Germania. Cei doi adversari se tatonează. La 22 iunie Fronda Renașterii Naționale înființată în 1938, se transformă în Partidul Națiunii, care se declară partid totalitar și se este condus chiar de rege. Este o încercare disperată de a da regimului politic din România un aspect mai apropiat de cel german. Manevra nu convinge pe nimeni, mai ales la Berlin. Hitler și Stalin hotărâseră deja prin înțelegerea lor din 23 august 1939, soarta României.

Evenimentele au luat un curs ireversibil. La 26 iunie, ministrul de externe sovietic, Molotov înmânează ministrului român la Moscova, Davidescu, cererea Kremlinului de cedare a Basarabiei și transferul Bucovinei către URSS. În 24 de ore declară el, așteaptă un răspuns. La București Carol convoacă Consiliul de coroană pe 27 iunie. Poziția sa este că trebuie refuzat ultimatumul și opus rezistență armată pe graniță. Dar punctul său de vedere nu este susținut decât de 11 din cei 27 membri ai Consiliului. Printre ei Nicolae Iorga, Ernest Urdăreanu, Victor Iamandi.

O a doua întâlnire a Consiliului de coroană, în seara aceluși zile, dă un rezultat și mai prost. Numai șase se pronunță pentru respingerea ultimatumului sovietic. Ceilalți sunt de părere că Armata nu poate rezista atacului sovietic, mai ales că de la Sofia și Budapesta existau semnale că România va fi atacată. O

mobilizare a armatei în Est, spun ei, ar expune țara unei catastrofe. Ar duce practic la dispariția statului român, împărțit între sovietici, unguri și bulgari. România ar fi putut rezista unei ofensive a Armatei roșii numai două săptămâni. Carol se înclină.

În încercarea de a câștiga timp, propune negocieri. Molotov refuză și dă Guvernului român o zi pentru a accepta cererea Kremlinului, și numai 4 zile pentru a evacua teritoriile cerute. Era vorba de aproape 45.000 km pătrați și peste 3 milioane de locuitori în Basarabia, iar cu nordul Bucovinei de 5.396 km pătrați și o jumătate de milion locuitori. Carol notează în jurnal : “ Mi-e rușine de mine însumi.”

Începând cu 28 iunie Basarabia și Bucovina sunt evacuate de autoritățile române. Este un exod. Se petrec scene dramatice. Armata română se retrage fără a trage un foc de armă. La fel au procedat cehii și danezii în fața Germaniei. Totuși Finlanda a opus rezistență Armatei roșii. Atmosfera în România este una de disperare și neputință. Pe plan diplomatic Romania face încercări de a-și îmbunătăți situația. La 1 iulie Guvernul român renunță la garantiile anglo-franceze acordate în aprilie 1939. Era un gest simbolic, dorind să arate reorientarea politicii externe. Un guvern condus Ion Gigurtu, la locul la 4 iulie, celui condus de Gh.Tătărescu. Ministru de externe este un fidel al regelui Mihail Manoilescu, cunoscut pentru simpatiile sale pentru Axă. Din Guvern fac parte și trei legionari. Guvernul da declarații de apropiere de Germania și Italia. Totul, în speranța că stăpînii Europei – vor cruța România. Era prea târziu. La Moscova se fac tatonări prin Grigore Gafencu. Primul ministru Ion Gigurtu și ministrul de externe Mihail Manoilescu merg la Berlin și Roma la sfîrșitul lunii iulie încercînd să salveze situația. E zadarnic. Bulgaria și Ungaria au formulat și ele cereri ultimative. Hitler îi cere printr-o scrisoare regelui să înceapă negocieri cu acestea și să accepte să cedeze teritorii.

La 16 august la Turnu Severin – locul unde strămoșul lui Carol al doilea, Carol întîi pusese piciorul pe pămînt românesc – încep tratative cu o delegație a Ungariei lui Horthy. Budapesta cere 75% din teritoriul Transilvaniei, teritoriu locuit de circa 3 milioane de oameni, dintre care 2/3 etnici români. La trei zile după începerea negocierilor de la Turnu Severin, încep alte tratative, între România și Bulgaria referitoare la Cadrilater, sudul Dobrogei care a revenit României prin pacea de la București din 1913. Carol convoacă din nou un Consiliu de Coroană. România e prinsă într-un clește. Consiliul de coroană hotărăște ca România să propună la Turnu Severin un schimb de populații și aplicarea criteriului etnic la trasarea granițelor. La tratativele de la Craiova, la 24 august se ajunge la un acord. România retrocedează cele două județe din Cadrilater – Caliacra și Durostor – Bulgariei.

La Turnu Severin în schimb nu s-a înregistrat nici un progres. La 27 august miniștrii Germaniei și Italiei la București, Fabricius și Ghigi sunt rechemati acasă pentru consultări. În aceeași zi, 27 august, Ribbentrop și Ciano, ministrul de externe al Italiei, ginerele lui Mussolini – îi invită pe miniștrii de externe ai României și Ungariei la Viena. La 29 august, la Viena Ribbentrop, Ciano discută cu trimișii Bucureștiului și Budapestei. A doua zi, 30 august, cei doi dictează

condițiile lor. România cedează Ungariei un teritoriu de 42.360 de km pătrați din Transilvania, cu o populație de peste 2,6 milioane de locuitori, din care peste jumătate români. Granița trece prin Salonta, Oradea, Cluj, Secuime, Sf.Gheorghe. Au loc doua consilii de coroană. Din nou, se pune problema dacă trebuie să se opună rezistență armată sau să cedăm. Dacă se rezista, exista riscul unei agresiuni militare a Axei căreia Romania nu i-ar fi putut face față. Cedarea în fața dictatului de la Viena ar fi permis supraviețuirea statului roman, dar cu teritoriul ciuntit. Se putea aștepta o conjunctură favorabilă. Ca și în cazul cedării Basarabiei și a nordului Bucovinei, a prevalat acest punct de vedere.

În țară, vestea cedării unei mari părți a Transilvaniei produce un șoc. România a pierdut în vara aceluia an peste 33% din teritoriu și tot atît din populație. Aproape 7 milioane de locuitori și aproape 100 000 km pătrați din suprafață. Lumea e revoltată. Izbucnesc tulburări. Popularitatea lui Carol este s-a prăbușit la pămînt. Este considerat vinovat pentru tot ce s-a întîmplat în acea vară nefastă. Pentru opinia publică el devine țapul ispășitor al situației fără ieșire în care se afla România. Viața sa luxoasă, corupția din jurul său, legătura cu Elena Lupescu, toate îi sunt reproșate acum. Legionarii sunt cei mai agresivi. La Brașov, București, în alte orase, ies în strada, organizează demonstrații. Fac uz de arme. Stația de radio de la Bod este ocupată. Nici partidele istorice, dizolvate în 1938, dar care supraviețuiseră subteran, nu doresc prelungirea dictaturii lui Carol. Iuliu Maniu și Dinu Bratianu, consideră că regimul este epuizat. Protestele, demonstrațiile nu încetează. Carol a rămas singur în acest vîrtej. Este rezultatul politicii pe care a dus-o zece ani de subminare autorității partidelor și a celorlalte instituții democratice. La greu, nu avea nimic și nimeni în jur pe care să se sprijine. Armata l-a părăsit, liderii politici la fel. Opinia publică s-a întors împotriva lui. I-au rămas alături numai cîțiva oameni din anturaj, Elena Lupescu, Ernest Urdăreanu. Foarte puțini.

Prezența mulțimii în Piața palatului regal nu încetează. Se trag focuri de armă. Stația de radio București și Palatul telefoanelor sunt ocupate de legionari. Carol îl invită la palat pe generalul Ion Antonescu, fost ministru al apărării în guvernul Goga/Cuza. Avea relații proaste cu Carol încă din 1934, cind demisionase din poziția de șef al statului major al armatei în semn de protest față de regimul lui Carol pe care îl acuza de corupție. Regele îl surghiunise la mănăstirea Bistrița în urma criticilor aduse camarilei. Antonescu era dorit de armată dar și de liderii partidelor istorice. Avuseseră deja discuții cu el în zilele crizei. Și legionarii doreau plecarea lui Carol și liderii lor erau înțeleși cu generalul. Antonescu avea reputația de om capabil și incoruptibil. Fusesse atașat militar la Londra și Paris, și nu era cunoscut ca un progerman. A acceptat în 4 septembrie oferta de a forma guvernul făcută de regele Carol cu condiția să i se dea puteri depline. La 5 septembrie, în zori, regele semnează un decret prin care îl investește pe generalul Antonescu cu puteri excepționale. Puterea trece din mâinile regelui în cele ale lui Antonescu. În aceeași zi, seara, în urma eșecului de a forma un guvern, partidele refuzând altă soluție decât abdicarea, Antonescu cere regelui Carol al II-lea să abdice și îi dă timp de gândire pînă a doua zi.

Regele Carol își convoacă apropiații pentru a-i consulta. Unii sunt de parere sa abdice. Alții îi cer sa refuze ideea, si sa treaca la represalii, incepind chiar cu Antonescu. Dar decizia inclina spre a accepta. Carol se vede complet izolat. Cei mai mulți sînt favorabili abdicării Altfel ar izbucni un război civil. În aceste condiții Carol se resemnează, deși fusese decis să refuze. La șase dimineața, la 6 septembrie, semnează actul de trecere a coroanei catre fiul sau Mihai. Nu este propriu zis un act de abdicare. Carol nutrește gindul secret ca odata se va reintoarce pe tron. Multimea neîncrezătoare, deși a aflat vestea, rămîne în Piața palatului, în asteptare. Generalul Antonescu îi cere să părăsească țara și îl asigură de protecție. Ultima zi în România: Carol își adio de la colaboratori, își face bagajele. A doua zi, 7 septembrie, Carol, însoțit de Elena Lupescu, de mareșalul curții Ernest Urdăreanu, omul lui de maximă încredere, de alți însoțitori, părăsește Bucureștiul, cu un tren pe ruta Craiova, Timisoara. In gara Timișoara un comando de legionari trage asupra trenului. Carol și Elena Lupescu trec granița trîniți pe pardoseala vagonului. Soldații care asigură paza trenului riposteaza cu foc. Pe teritoriul iugoslav, în orașelul Kikinda sunt întâmpinați de emisari ai regelui Paul. Aici vagoanele sunt atașate la trenul Orient Expres. Din Iugoslavia trece în Italia, în Elvetia. Traverseaza Franta, si se opreste în Spania. Rămîne aici pina la inceputul lunii martie, cind trece clandestin în Portugalia. Doua luni mai tirziu cu un vapor pleaca spre Cuba, apoi spre Mexic. Nu reuseste sa se stabileasca în Statele Unite, cum ar fi dorit, refuzat de autoritatile americane. Rămîne pe durata razboiului în Mexic.

În Mexic, Carol se ocupa cu gradinaritul, isi aranjează colecțiile sale de timbre și trimite scrisori și memorii oficialitatilor americane, engleze, franceze, lui Roosevelt, regelui George, lui De Gaulle. Tuturor le oferă serviciile. Surprinzător, îl frecventează pe ambasadorul sovietic la Mexico City, Umanski. Face planuri de a reveni pe tronul de la București. Washington-ul, Londra rămîn indiferente. În octombrie 1944 părăsește Mexicul pentru Brazilia. Rămîne cîțiva ani la Rio de Janeiro. Aici la 3 iulie 1947 se căsătorește cu Elena Lupescu.

Încearcă să revină în Europa. Ar fi vrut să se retragă în Franța, dar viza de ședere îi este refuzată. Alege atunci Portugalia. Se stabilește la Estoril, oras pitoresc pe malul oceanului, unde își cumpără o casa, numită Villa del Sol. La Estoril mai în exil fostul rege al Italiei Umberto, don Juan de Bourbon, tatăl actualului rege al Spaniei Juan Carlos, și un alt Bourbon, contele de Paris. Îți petrece timpul participînd la micile evenimente mondene de aici. Călătorește, își cercetează colecția de timbre, primește rari oaspeți. Este uitat.

Se stinge la 4 aprilie 1953 cu săptămîină înainte de Paști, în Vinerea Mare. La 15 octombrie ar fi împlinit 60 de ani. O lună mai devreme se stinsese la Paris, prima sa soție, Zizi Lambrino. Carol a fost înhumat la mănăstirea Sao Vincente lîngă pantheonul regilor Portugaliei.

